

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ ІНФОРМАТИКИ, МАТЕМАТИКИ ТА ЕКОНОМІКИ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Назва освітнього компонента <i>Нормативний/вибірковий</i>	Економічна теорія права нормативний
Ступінь освіти Бакалавр/магістр/доктор філософії Освітня програма	Бакалавр «Готельно-ресторанне господарство та туристичний бізнес»
Рік викладання/ Семестр/ Курс (рік навчання)	2023-2024/ 3 семестр /2 курс
НПП	ID 424862
Профайл НПП	
Контактний тел.	
E-mail:	
Сторінка курсу в ЦОДТ МДПУ ім. Б.Хмельницького	https://dfn.mdpu.org.ua/course/view.php?id=4947
Консультації	<i>Онлайн-консультації:</i> через систему ЦОДТ МДПУ ім. Б. Хмельницького.

1. АНОТАЦІЯ

Програму освітнього компоненту «Економічна теорія права» складено відповідно до освітньої програми «Готельно-ресторанне господарство та туристичний бізнес». Освітній компонент належить до циклу обов'язкових освітніх компонентів.

Право як соціальний феномен є об'єктом дослідження не тільки юридичних наук. Інтерес до нього постійно виявляють різні соціальні науки, беручи як предмет вивчення зрізи, частини, характерні риси і вияви цього феномену як об'єкта. Давню увагу праву приділяє економічна наука, що зумовлено тісним взаємовідношенням права і економіки, їх двосторонньою взаємодією. У найбільш загальному вигляді сутність цього напряму можна сформулювати так: аналіз права з позицій методології економічної науки. Відомо, що основною парадигмою економічної науки є теорія вибору, а ключовою категорією у взаємодії економіки і права (розгляд права як одного з чинників впливу на економіку) — право власності. Саме розвиток теорії права власності вплинув на формування економіки права.

Курс економічна теорія права використовує методологію та інструментарій мікроекономіки та інституційної економіки для здійснення економічного аналізу функціонування правових інституцій; спирається на міждисциплінарний підхід у дослідження взаємодії економічних та правових аспектів господарської діяльності; розкриває концептуальні підходи до визначення впливу правових норм і доктрин на економічну поведінку ринкових суб'єктів, реалізацію економічних відносин та процесів, функціонування і розвиток економіки та економічної політики. Основні категорії економічної теорії права, які розглядаються у цілісній системній взаємозалежності «економічна теорія та правовий аспект», забезпечать органічне входження студентів у макро- та мікроекономічний простір. Висвітлення категоріального апарату курсу дозволить розкрити сутність та особливості найвідоміших економічних теорій, визначити нові дефініції, зумовлені економічним розвитком сучасного суспільства.

Контроль за видами діяльності здобувачів здійснюється шляхом поточного оцінювання знань, періодичним контролем за тестами після засвоєння ними окремо другого модуля.

За результатами суми балів, набраних за два (Модуль 1, Модуль 2) періодичні контрольні точки, виставляється підсумкова оцінка за національною, 100-бальною шкалами і ECTS.

Предметом вивчення освітнього компоненту є формування у здобувачів можливості чітко впорядкувати сукупність правових норм, спираючись на організуючі принципи, надані економічною теорією; відзначити актуальність процесу формування в Україні «економічного права» як галузі права.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Мета освітнього компоненту «Економічна теорія права» - ознайомити здобувачів з основними категоріями та концепціями економічної теорії права; показати, як правові норми впливають на поведінку економічних суб'єктів; виробити у студентів навички економічного аналізу правових доктрин і норм з використанням інструментарію мікроекономічної теорії та інституційної економіки; сформувати вміння застосовувати категорії і методи даного освітнього компоненту в аналізі права.

Завданням вивчення освітнього компоненту полягає у надбанні вміння узагальнювати теоретико-практичні матеріали, для здійснення економічного аналізу функціонування правових інституцій; дослідження взаємодії економічних та правових аспектів господарської діяльності; розкрити концептуальні підходи до визначення впливу правових норм в реалізації економічних відносин та процесів.

3. ПЕРЕЛІК КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ, ЯКІ НАБУВАЮТЬСЯ ПІД ЧАС ОПАНУВАННЯ ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

Інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в економічній сфері, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, що передбачає застосування теорій та методів економічної науки.

Загальні компетентності:

ЗК 07. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК 02. Здатність організувати сервісно-виробничий процес з урахуванням вимог і потреб споживачів та забезпечувати його ефективність.

СК 03. Здатність використовувати на практиці основи діючого законодавства в сфері готельного, ресторанного та туристичного бізнесу, та відстежувати зміни.

4.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Програмні результати навчання (ПРН)

РН 01. Знати, розуміти і вміти використовувати на практиці основні положення законодавства, національних і міжнародних стандартів, що регламентують діяльність суб'єктів готельного, ресторанного та туристичного бізнесу.

РН 19. Діяти у відповідності з принципами соціальної відповідальності та громадянської свідомості.

РН 20. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

РН 21. Розуміти і реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

5. ОБСЯГ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

Вид заняття	лекції	практичні заняття	самостійна робота
Кількість годин	18	28	44

6. ПОЛІТИКА

- Освітній компонент передбачає роботу в колективі.
- Середовище в аудиторії є дружнім, творчим, відкритим до конструктивної критики.
- Не пропускати та не запізнюватися на заняття за розкладом
- Вчасно виконувати завдання семінарів та питань самостійної роботи;
- Вчасно та самостійно виконувати контрольні завдання

- Під час роботи над завданнями не допустимо порушення академічної доброчесності: при використанні інтернет ресурсів та інших джерел інформації студент повинен вказати джерело, використане під час виконання завдання.
- Жодні форми порушення академічної доброчесності.
- Здобувач зобов'язаний відпрацювати всі пропущені лабораторні, практичні або семінарські заняття протягом двох тижнів.
- Невідпрацьовані заняття (невиконання навчального плану) є підставою для недопущення здобувача до підсумкового контролю («Положення про бально-накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького»).
- Здобувач, який навчається стабільно на «відмінні» оцінки і саме такі оцінки має за періодичні контролю, накопичує впродовж вивчення навчального курсу 90 і більше балів, має право не складати екзамен з даної даного освітнього компоненту («Положення про бально-накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Мелітопольському державному педагогічному університеті імені Богдана Хмельницького»).

7. СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ

7.1 СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ (ЗАГАЛЬНА)

Кількість годин	Тема	Форма діяльності (заняття, кількість годин)	Література	Завдання	Вага оцінки	Термін виконання
БЛОК 1. ЕВОЛЮЦІЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА (3 семестр)						
8	Тема 1. Становлення економічної теорії права	Лекція (2 год.) Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (4 год.)	1-9	Подивитись презентацію виконати тестові завдання	5	впродовж першого навчального семестру (перший періодичний контроль)
10	Тема 2. Становлення в сучасній науці економічного підходу до права	Лекція (2 год.) Практичне заняття (2 год.) Самостійна робота (6 год.)	1-9	Подивитись презентацію виконати тестові завдання	5	впродовж першого навчального семестру (перший періодичний контроль)
10	Тема 3. Дослідження права неокласичною економічною теорією.	Лекція (2 год.) Практичне завдання (4) Самостійна робота (4 год.)	1-9	Подивитись презентацію виконати тестові завдання	5	впродовж першого навчального семестру (перший періодичний контроль)

14	Тема 4. Інституціоналізм та право	Лекція (4 год.) Практичне заняття (4 год.) Самостійна робота (6 год.)	1-9	Подивитись презентацію виконати тестові завдання	5	впродовж першого навчального семестру (перший періодичний контроль)
БЛОК 2. ЕКОНОМІЧНИЙ ПІДХІД ДО ПРАВА (3 семестр)						
12	Тема 5. Економічний підхід до права власності	Лекція (2 год.) Практичне заняття (4 год.) Самостійна робота (6 год.)	1-9	Подивитись презентацію виконати тестові завдання	5	впродовж першого навчального семестру (перший періодичний контроль)
12	Тема 6. Інтелектуальна власність	Лекція (2 год.) Практичне заняття (4 год.) Самостійна робота (6 год.)	1-9	Подивитись презентацію виконати тестові завдання	5	впродовж першого навчального семестру (перший періодичний контроль)
12	Тема 7. Патенти та авторське право	Лекція (2 год.) Практичне заняття (4 год.) Самостійна робота (6 год.)	1-9	Подивитись презентацію виконати тестові завдання	5	впродовж першого навчального семестру (перший періодичний контроль)
12	Тема 8. Договірні відносини в економіці	Лекція (4 год.) Практичне заняття (4 год.) Самостійна робота (6 год.)	1-9	Подивитись презентацію виконати тестові завдання	5	впродовж першого навчального семестру (перший періодичний контроль)

7.2 СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ (ЛЕКЦІЙНИЙ БЛОК)

Тема лекції	Зміст лекції
Тема 1. Становлення економічної теорії права	Етапи становлення економічної теорії права. Основні передумови (засади) економічного підходу до права. Позитивна й нормативна економічна теорія права.
Тема 2. Становлення в сучасній науці економічного підходу до права	Аналіз неринкової поведінки у статті Г. Беккера «Злочин і покарання: економічний підхід». Правові питання у праці Р. Познера «Економічний аналіз права». Значення статті Р. Коуза «Проблема соціальних витрат» для розуміння економічного підходу до права.
Тема 3. Дослідження права неокласичною економічною теорією.	Інструментарій неокласичної економічної теорії та його застосування в дослідженні права. Використання аналітичних підходів неокласичної економічної теорії для аналізу юридичної проблеми у праці Г. Калабрезі «Деякі міркування про розподіл ризику й законодавство про ненавмисне заподіяння збитку».
Тема 4. Інституціоналізм та право	Інституціональна економічна теорія і економічна теорія права поняття «транзакція» в новій інституціональній економічній теорії. Визначення поняття «транзакційні витрати». Види транзакційних витрат. Р. Коуз про транзакційні витрати.
Тема 5. Економічний підхід до права власності	Відносини власності в економічній системі суспільства. Економічні умови виникнення прав власності. Процедури специфікації, диференціації та розщеплення прав власності. Економічна доцільність приватної, комунальної та державної форм власності.
Тема 6. Інтелектуальна власність	Форми захисту правомочностей: правило власності, правило відповідальності, правило не відчужування. Економічний зміст інтелектуальної власності. Право власності і право інтелектуальної власності. Об'єкти та суб'єкти права інтелектуальної власності. Проблеми захисту інтелектуальної власності.
Тема 7. Патенти та авторське право	Патенти в системі інструментів захисту інтелектуальної власності. Авторське право: економічний підхід
Тема 8. Договірні відносини в економіці	Методологія економічної теорії в дослідженні відносин обміну. Передумови досконалого договору Вади недосконалих договорів. Договір як спосіб зменшення транзакційних витрат

7.3 СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ (ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ)

Тема практичного заняття	Зміст практичного заняття
Тема 1. Становлення економічної теорії права	Обговорення теми. Виконання завдань

Тема 2. Становлення в сучасній науці економічного підходу до права	Обговорення теми. Виконання завдань
Тема 3. Дослідження права неокласичною економічною теорією.	Обговорення теми. Виконання завдань
Тема 4. Інституціоналізм та право	Обговорення теми. Виконання завдань
Тема 5. Економічний підхід до права власності	Обговорення теми. Виконання завдань
Тема 6. Інтелектуальна власність	Обговорення теми. Виконання завдань
Тема 7. Патенти та авторське право	Обговорення теми. Виконання завдань
Тема 8. Договірні відносини в економіці	Обговорення теми. Виконання завдань

7.4 СТРУКТУРА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ (ТЕМИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ)

Тема для самостійного опрацювання	Зміст теми
Тема 1. Економічна теорія як наука	Предмет економічної теорії. Функції економічної теорії. Економічна наука та економічна політика. Методи пізнання економічних явищ і процесів.
Тема 2. Підходи до аналізу права	Економічний і юридичний підходи до аналізу права. Сутність економічного аналізу загального права
Тема 3. Погляди представників класичної політичної економії на право	Класична політична економія про економічні та правові сторони суспільних процесів. Дослідження права в працях А. Сміта та Д. Рікардо
Тема 4. Ефективність як критерій оцінки правових норм в економічній теорії права	Принцип утилітаризму. Критерій ефективності Парето. Критерій Колдора-Хікса. Критерій максимізації багатства Р. Познера. Критерій Ролза
Тема 5. Суспільні відносини власності та економічні системи.	Економічні та юридично-правові відносини власності. Структура відносин власності. Економічна система суспільства та її типи. Перехідна економіка.

Тема 6. Поняття та види права інтелектуальної власності.	Вітчизняна нормативно-правова регламентація права інтелектуальної власності. Поняття та види права інтелектуальної власності. Співвідношення з правом власності. Види права інтелектуальної власності. Система державної охорони права інтелектуальної власності
Тема 7. Авторське право та суміжні права	Поняття авторського права. Джерела авторського права. Об'єкти та суб'єкти авторського права. Зміст авторського права. Строк дії авторського права. Суміжні права.
Тема 8. Економічний підхід до аналізу злочинної поведінки	Підходи Г. Беккера до злочинної поведінки. Модель протиправної поведінки Айзека Ерліха. Вплив факторів, не пов'язаних з ризиком, на схильність до злочинної поведінки. Вплив існуючих соціальних норм на злочинність: кримінологічний і економічний підходи. Економічний аналіз попередження правопорушень. Економічна ефективність смертної кари (страсти).

8. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИМОГИ

Загальна система оцінювання курсу	<p>За семестр з освітнього компоненту проводяться два періодичні контролі (ПКР), результати яких є складником результатів контрольних точок першої (КТ1) і другої (КТ2). Результати контрольної точки (КТ) є сумою поточного (ПК) і періодичного контролю (ПКР): $КТ = ПК + ПКР$. Максимальна кількість балів за контрольну точку (КТ) складає 50 балів. Максимальна кількість балів за періодичний контроль (ПКР) становить 60 % від максимальної кількості балів за контрольну точку (КТ), тобто 30 балів. А 40 % балів, тобто решта балів контрольної точки, є бали за поточний контроль, а саме 20 балів. Результати поточного контролю обчислюються як середньозважена оцінок ($X_{ср}$) за діяльність студента на практичних (семінарських) заняттях, що входять в число певної контрольної точки. Для трансферу середньозваженої оцінки ($X_{ср}$) в бали, що входять до 40 % балів контрольної точки (КТ), треба скористатися формулою: $ПК = (X_{ср}) * 20 / 5$. Таким чином, якщо за поточний контроль (ПК) видів діяльності студента на всіх заняттях $X_{ср} = 4.1$ бали, які були до періодичного контролю (ПКР), то їх перерахування на 20 балів здійснюється так: $ПК = 4.1 * 20 / 5 = 4.1 * 4 = 16.4 // 16$ (балів). За періодичний контроль (ПКР) студентом отримано 30 балів. Тоді за контрольну точку (КТ) буде отримано $КТ = ПК + ПКР = 16 + 30 = 46$ (балів).</p> <p>Здобувач має право на підвищення результату тільки одного періодичного контролю (ПКР) протягом двох тижнів після його складання у випадку отримання незадовільної оцінки.</p> <p>Підсумковим контролем є екзамен, на його складання надається 100 балів за виконання тестів (або задач чи завдань іншого виду). Загальний рейтинг з дисципліни (ЗР) складається з суми балів (Е), отриманих на екзамені, і підсумкової оцінки (ПО) та ділиться навпіл. $ЗР = (ПО + Е) / 2$</p>
--	---

<p>Практичні заняття</p>	<p>«5» – здобувач в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну, обов’язкову та додаткову літературу. Правильно вирішив усі розрахункові / тестові завдання. Здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв’язки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.</p> <p>«4» – здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому нормативну та обов’язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. Правильно вирішив більшість розрахункових / тестових завдань. Здобувач здатен виділяти суттєві ознаки вивченого за допомогою операцій синтезу, аналізу, виявляти причинно-наслідкові зв’язки, у яких можуть бути окремі несуттєві помилки, формувати висновки і узагальнення, вільно оперувати фактами та відомостями.</p> <p>«3» – здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових розрахунків, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Правильно вирішив половину розрахункових / тестових завдань. Має ускладнення під час виділення суттєвих ознак вивченого; під час виявлення причинно-наслідкових зв’язків і формулювання висновків.</p> <p>«2» – здобувач не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових розрахунків, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Правильно вирішив окремі розрахункові / тестові завдання. Безсистемно відділяє випадкові ознаки вивченого; не вміє зробити найпростіші операції аналізу і синтезу; робити узагальнення, висновки.</p>
<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Здобувач, який навчається стабільно на «відмінні» оцінки і саме такі оцінки має за періодичні контролю, накопичує впродовж вивчення навчального курсу 90 і більше балів, має право не складати екзамен з даної дисципліни. Здобувач зобов’язаний відпрацювати всі пропущені семінарські заняття протягом двох тижнів. Невідпрацьовані заняття (невиконання навчального плану) є підставою для недопущення студента до підсумкового контролю.</p>

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Касьяненко Л., Назаров В., Савченко Л. Економічна теорія права: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури. 2019. 214 с.
2. Білецька Л.В., Білецький О.В., Савич В.І. Економічна теорія: політекономія, мікроекономіка, макроекономіка: підручник. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 688 с.
3. Економічна теорія. Політекономія / В. Семененко, Д. Коваленко, В. Бугас, О. Семененко. К.: Центр учбової літератури, 2019. 428 с.
4. Основи економічної теорії: навчальний посібник / Ірина Ревак, Юрій Кіржецький, Марія Кіржецька, Степан Мельник. – Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2019. – 191 с.

5. Політична економія: навч. посібник / за ред. К.Т. Кривенка. Київ: КНЕУ, 2019. 508 с.

Додаткова

6. Аналітична економія: макроекономія і мікроекономія: підручник : у 2 кн. / С. М. Панчишин, П. І. Островерх, І. В. Грабинська та ін; за ред. С. М. Панчишина і П. І. Островерха. Л.: Априорі, 2020. 648 с.

7. Історія економічних вчень: підручник / за ред. Тарасевича В. М., Петруні Ю. Є. Київ: «Центр учбової літератури», 2019. 352 с.

8. Мікроекономія: підручник / за ред. В.Д. Базилевича. Київ: Знання, 2019. 677с.

Інтернет ресурси

9. Навчальні матеріали онлайн. URL: <https://pidruchniki.com/politekonomiya>